

BOLILE CRONICE NETRANSMISIBILE PULMONARE ȘI COMBATEREA LOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA CA UN DEZIDERAT AL TIMPULUI

Anna MOSCOVCIUC¹, Petru CRUDU², Mihai LUCHIAN³,
Irina ȘINCARENCO⁴, Anastasia TOMȘA², Stela CURIEV²

¹ IMSP Institutul de Ftiziopneumologie „Chiril Draganiuc”

² Agenția Națională pentru Sănătate Publică

³ Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă

⁴ Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”

Rezumat. Bolile netransmisibile (BNT), care determină cauzele de bază ale mortalității premature în întreaga lume, constituie una din problemele actuale ale medicinei. Studiarea indicatorilor statistici de bază care caracterizează povara BNT pulmonare pentru perioada 2015-2018 a relevat diminuarea răspândirii acestora de la 168,4 până la 159,9 la 10.000 populație adultă, micșorarea cu 36,7% a numărului persoanelor încadrate primar în dizabilitate, reducerea numărului persoanelor cu dizabilitate de grad accentuat de la 55,5% în 2015 la 49,5% în 2018 odată cu creșterea numărului persoanelor cu dizabilitate de grad mediu; s-au redus indicii mortalității de la 24,0 la 100.000 populație respectivă până la 20,6. Activitatea concertată privind reducerea acțiunii factorilor de risc al evoluției BNT pulmonare, realizarea acțiunilor terapeutice, de reabilitare și de profilaxie au marcat tendința de reducere a morbidității, dizabilității și mortalității.

Cuvinte-cheie: boli netransmisibile pulmonare, prevalență, dizabilitate, mortalitate, povară, tabagism.

Summary. Chronic noncommunicable lung diseases and their combating in the Republic of Moldova as a time requirement.

Noncommunicable diseases (NCDs), which determine the leading causes of premature death worldwide, are one of the actual problems of medicine. The study of the basic statistical indicators characterizing the burden of lung NCDs for the period 2015-2018 revealed a decrease in their prevalence from 168.4 to 159.9 per 10,000 adults, a decrease by 36.7% of the number of persons with primary disability; a decrease in the number of persons with accentuate grade of disability from 55.5% in 2015 to 49.5% in 2018 with a simultaneous increase in the number of persons with moderate grade of disability; mortality rates were reduced from 24.0 per 100,000 of the relevant population to 20.6. The intentional activity on the reduction of the risk factors for the evolution of lung NCDs, the implementation of therapeutic, rehabilitation and preventive measures marked the tendency to reduce morbidity, disability and mortality.

Key words: noncommunicable lung diseases, prevalence, disability, mortality, burden, tobacco smoking.

Резюме. Хронические неинфекционные заболевания легких и борьба с ними в Республике Молдова как требование времени

Неинфекционные заболевания (НИЗ), приводящие к основным причинам преждевременной смерти во всем мире, являются одной из актуальных проблем медицины. Изучение основных статистических показателей, характеризующих бремя НИЗ легких за 2015-2018 гг. выявило снижение их распространенности с 168,4 до 159,9 на 10.000 взрослого населения, уменьшение числа первично признанных инвалидами на 36,7%, снижение числа инвалидов II группы с 55,5% в 2015 г. до 49,5% в 2018 г. с одновременным увеличением числа инвалидов III группы; снизились показатели смертности с 24,0 на 100.000 соответствующего населения до 20,6. Целенаправленная деятельность по сокращению воздействия факторов риска развития НИЗ легких, осуществление терапевтических, реабилитационных и профилактических мероприятий обозначило тенденцию снижения заболеваемости, инвалидности и смертности.

Ключевые слова: неинфекционные заболевания легких, распространенность, инвалидность, смертность, бремя.

Introducere

Bolile netransmisibile (BNT), care determină cauzele de bază ale mortalității premature în întreaga lume, reprezintă una din problemele actuale ale medicinei.

Proporțiile epidemiei BNT se extind în ritm rapid, captând o atenție tot mai mare în lume. Pentru eradicarea epidemiei BNT, în anul 2000 Adunarea Mondială a Sănătății a adoptat *Strategia globală de profilaxie a bolilor netransmisibile și de combatere a*

acestora. O atenție sporită în acest raport s-a acordat următoarelor patru grupe de maladii: patologia cardiovasculară, bolile oncologice, bolile pulmonare obstructive cronice, diabetul zaharat.

Drept boli cronice netransmisibile pulmonare de bază au fost recunoscute astmul bronșic (AB) și bronhopneumopatia obstructivă cronică (BPOC) [7].

Factorii comportamentali de bază ai riscului evoluției BNT în sec. XXI sunt urbanizarea rapidă, globalizarea, modul nesănătos de viață, determinat de

acțiunea fumului de tutun, insuficiența activității fizice, regimul nesănătos de alimentare, abuzul de alcool. Acești factori de risc exercită cea mai mare acțiune asupra populației din țările cu nivel redus și mediu de dezvoltare [7, 8].

Răspândirea BNT crește rapid și, conform prognozelor Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), mortalitatea determinată de BNT va constitui în 2020 trei pătrimi din totalul cazurilor de deces, iar către anul 2030 va spori și va deveni cauza cea mai răspândită a decesului [6, 8].

Ținând cont de cele enunțate mai sus, există necesitatea stringentă de activizare a eforturilor naționale privind evaluarea stării problemei bolilor netransmisibile pulmonare (BNTP), precum și elaborarea și realizarea strategiilor orientate spre reducerea poverii lor. Datele epidemiologice obținute cu referire la BNTP sunt necesare pentru combaterea creșterii morbidității, a dizabilității și a mortalității în urma BPOC și AB.

Scopul cercetării: evaluarea poverii BNTP (BPOC și AB) în rândul populației mature a Republicii Moldova și atragerea atenției asupra problemelor legate de BNTP.

Materiale și metode

Au fost efectuate studierea și analiza dinamică a indicatorilor statistici de bază, care caracterizează povara BNTP în contextul bolilor aparatului respirator (BAR) pentru perioada 2015-2018. Informația parvine din recomandările OMS, datele statistice anuale, bazate pe clasificarea internațională a maladiilor, revizia a X-a, clasa X (J00-J99) [3].

Rezultate și discuții

Bolile aparatului respirator în Republica Moldova rămân o problemă medicală și socială serioasă. De-a lungul perioadei examinate a fost remarcată o reducere a indicilor privind răspândirea BAR de la 872,2 la 10 000 populație adultă în 2015 până la 770,1 în 2018 (reducere cu 11,7%). În structura BAR, întâietatea le revine BNTP (AB și BPOC). Pe fundalul reducerii răspândirii generale a BAR, dinamica în raport cu BNTP a fost pozitivă. În 2015 rata BNTP a constituit 19,2% din totalul BAR, totodată s-a constatat tendința de reducere a acestui indice de la 168,4 la 10.000 populație adultă până la 159,9 în 2018.

Monitoringul indicilor epidemiologici de bază ai AB a relevat în perioada cercetată o creștere neînsemnată (6,6%) a nivelului de răspândire a AB de la 23,6 până la 25,1 la 10 000 populație adultă. Totodată, s-a profilat tendința de reducere a răspândirii BPOC de la 144,8 până la 134,8 la 10 000 populație respectivă în anul 2018. Rata de răspândire a BAR, rămânând înal-

tă, afectează oamenii aflați la vârsta aptă de muncă și determină un nivel înalt al dizabilității și pierderii capacității de muncă.

Totodată, în perioada indicată s-a observat o tendință pozitivă de reducere cu 36,7% a numărului persoanelor încadrate primar în dizabilitate (PÎPD) în urma BAR. În paralel, s-a constatat reducerea numărului PÎPD în urma BAR de la 2,24% până la 1,5% în structura generală a dizabilității primare. În același timp, a fost identificat un nivel mai înalt al PÎPD în rândul persoanelor din localitățile rurale (2015 – 61,1%, 2018 – 63,5%) comparativ cu cele din localitățile urbane (2015 – 38,9%, 2018 – 36,5%).

În contextul datelor prezentate mai sus au fost analizați indicii încadrării primare în dizabilitate, condiționați de BNTP, care s-au redus în perioada cercetată cu o treime (35,5%). Analiza distribuției PÎPD conform gradului de dizabilitate a constatat un aspect pozitiv: reducerea numărului persoanelor cu dizabilitate de grad accentuat de la 55,5% în 2015 până la 49,5% în 2018. Totodată, s-a constatat creșterea numărului persoanelor cu dizabilitate de grad mediu în perioada analizată de la 43,9% până la 49,5%.

Un indiciu important al rolului BNTP în povara socială îl reprezintă indicii mortalității. S-a stabilit că reducerea acțiunii celor mai substanțiali factori de risc al BNTP (fumatul, insuficiența activității fizice, regimul nesănătos al alimentației), diagnosticarea la timp, terapia adecvată, reabilitarea au condiționat tendința de reducere a indicilor mortalității în urma BAR în perioada cercetată de la 61,9 la 100 000 populație adultă la 52,4. Totodată, s-a constatat reducerea indicelui mortalității în urma BNTP de la 24,0 la 100 000 populație respectivă până la 20,6. Atrage atenția un nivel mai înalt al mortalității în urma BNTP în rândul populației din localitățile rurale (31,1 la 100 000 populație respectivă) comparativ cu cea din localitățile urbane (7,5 la 100 000).

Pentru reducerea poverii BNTP, OMS a elaborat Planul global al acțiunilor privind profilaxia bolilor netransmisibile pulmonare, îndreptat spre reducerea numărului cazurilor de mortalitate în urma BNTP cu 25% către anul 2025 cu ajutorul a 9 ținte globale. Aceste 9 ținte globale prevăd lupta cu factori precum consumul de tutun, regimul alimentar nesănătos, activitatea fizică insuficientă, care sporește riscul evoluției bolilor.

Pentru sănătatea populației și promovarea modului sănătos de viață al populației, îndeosebi al tinerilor, în Republica Moldova se prevede profilaxia tabagismului, prevenirea fumatului secundar. În scopul implementării prevederilor legale în domeniul controlului tutunului, reducerii acțiunii negative asupra sănătății, Guvernul prin Hotărârea nr. 100 din 16

februarie 2012 a aprobat *Programul național privind controlul tutunului*. Scopul programului este ameliorarea stării de sănătate a populației prin reducerea consumului de tutun. De asemenea, este prevăzută asigurarea punerii în aplicare a Convenției-cadru la care Republica Moldova a aderat în anul 2009. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a aprobat în anul 2017 Programul național privind controlul tutunului, Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2017-2021, precum și Regulamentul sanitar privind avertismentele de sănătate și etichetarea produselor din tutun. La fel, în anul 2018 au fost majorate prețurile de comercializare cu amănuntul a țigărilor.

Experiența noastră clinică a demonstrat că pentru contracararea epidemiei BNTP este necesară o abordare complexă, care să includă supravegherea epidemiologică, profilaxia, măsuri terapeutice de reabilitare. Pentru combaterea și profilaxia bolilor ne-transmisibile, OMS a elaborat în anul 2011 “FOAIA de PARCURS” cu expunerea acțiunilor concrete care influențează eficient reflectarea situației, contribuind la reducerea mortalității premature. O importanță substanțială în realizarea acțiunilor privind promovarea sănătății și profilaxia BNTP o are strategia medicinei personificate, care include tactica tratării pacientului ținând cont de particularitățile sale, inclusiv a unor astfel de caracteristici precum genotiparea și, legată de aceasta, fenotiparea. De aceea, pe lângă implementarea în practica clinică a standardelor naționale și internaționale, a protocoalelor [1, 2, 4, 5], actualmente tot mai actuală devine abordarea personificată a profilaxiei și tratamentului BNTP. Complexitatea și multitudinea mecanismelor etiopatogenetice ale evoluției BNTP, inclusiv proveniența socială și de mediu, determină caracterul interdisciplinar al problemei. Fără îndoială, importanța medico-socială a BNTP necesită atenție și participarea specialiștilor de diverse profiluri (pneumologi, alergologi, terapeuți, reabitoLOGI, sociologi etc.).

Încheiere

Răspândirea largă a BNTP în Republica Moldova rămâne una din principalele probleme de sănătate. Activitatea concertată privind diminuarea acțiunii factorilor de risc al evoluției BNTP, realizarea măsurilor terapeutice, de reabilitare și profilaxie au relevat tendința de reducere a morbidității, dizabilității și mortalității, au încetinit evoluția epidemiei BNTP și au condus la reducerea poverii globale a acestora. Consolidarea sistemului de supraveghere a BNTP reprezintă actualmente una din sarcini pentru Republica Moldova.

Bibliografie

1. Astm bronșic la adulți. Protocol clinic național. Chișinău, 2016.
2. Bronhopneumopatia cronică obstructivă. Protocol clinic național. Chișinău, 2016.
3. Clasificarea internațională a maladiilor (CIM). Revizia a 10-a OMS. Vol.1. București, 1993, p. 495-496.
4. Global strategy for asthma management and prevention. Update 2017. http://www.chiesi.com.tr/img/download/documenti/366_gina-2017-main-report-final_v2.pdf.
5. Global strategy for the diagnosis, management and prevention of chronic obstructive pulmonary disease. 2018 report. Mode of access: https://goldcopd.org/wp-content/uploads/2017/11/GOLD-2018-v6.0-FINAL-revised-20-Nov_WMS.pdf.
6. Noncommunicable Diseases. Country Profiles 2018. World Health Organization, 2018. ISBN 978-92-4-151462-0.
7. Доклад о ситуации в области неинфекционных заболеваний в мире. ВОЗ, 2010. Режим доступа: http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/44579/9789244564226_rus.pdf;jsessionid=DC045DCBB7B647B7EAF3AA993B1C61D5?sequence=6.
8. Доклад о ситуации в области неинфекционных заболеваний в мире. ВОЗ, 2014. Режим доступа: http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/148114/WHO_NMH_NVI_15.1_rus.pdf?sequence=6.